

KALA- JA RIISTARAPORTTEJA nro 248

Anssi Ahvonen
Asmo Honkanen

Kalatalousbarometri 2002: Yritysten taloudelliset näkymät

Summary: Fishery Barometer 2002 -
Economic Outlook of Finnish Fishery Enterprises

Helsinki 2002

RIISTAN- JA KALANTUTKIMUS

Julkaisija

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos

Tekijät

Anssi Ahvonen ja Asmo Honkanen

Julkaisu-aika

Huhtikuu 2002

*Julkaisun nimi***Kalatalousbarometri 2002: Yritysten taloudelliset näkymät**

Summary: Fishery Barometer 2002 - Economic Outlook of Finnish Fishery Enterprises

Julkaisun laji

Tutkimusraportti

Projektin nimi ja numero

Kalatalousbarometrit (313 120)

Tiivistelmä

Julkaisussa tarkastellaan kalatalousyritysten talouskehitystä ja -näkömiä helmikuussa vuonna 2002. Yrityksiltä tiedusteltiin arviota mm. yleisestä taloudellisesta tilanteesta, tuotteiden menekistä, kustannuksista, hinnoista sekä investointi- ja vientitilanteesta verrattaessa nykytilaa aiempaan ja tulevaan 12 kuukauden jaksoon. Yritykset jakautuivat toimialoittain kalastukseen, kalanviljelyyn, kalanjalostukseen sekä kalan tukku- ja vähittäiskauppaan. Tuloksia on verrattu edellisvuonna kerättyihin vastaaviin tietoihin.

Koko elinkeinon kehitysindikaattori helmikuussa 2002 osoitti, että kalatalousyritysten taloudellinen tilanne kokonaisuutena oli säilynyt vakaana viimeiset 12 kuukautta. Taloudellisen tilanteen uskottiin pääosin säilyvän alkuvuoden 2002 kaltaisena seuraavan vuoden aikana. Toimialojen välisessä tarkastelussa ainoastaan kalanviljely-yritysten kehitysindikaattori sai negatiivisen arvon. Kalastusta lukuunottamatta kaikkien toimialojen kehitysindikaattorit olivat laskeneet edellisestä mittauksesta. Kalanviljelyn osalta kehitysindikaattorin lasku edelliskerrasta oli voimakasta. Kalastuksessa kehitysindikaattorin nousu lievästi positiiviseksi selittynee erityisesti suurimpien kalastusyritysten myönteisellä talouskehityksellä.

Luottamusindikaattorin mukaan tukku- ja vähittäiskauppa odotti taloudellisen tilanteen kohentuvan seuraavan 12 kuukauden aikana. Jalostuksessa tulevaisuus nähtiin pääosin nykytilanteen mukaisena. Kalastuksessa ja kalanviljelyssä odotukset olivat muista toimialoista poiketen selvästi pessimistisiä. Kaikille toimialoille oli yhteistä se, että tulevaisuudenodotukset olivat edellistä mittauskertaa vaisumpia.

Kalatalouden yritysbarometri on osa laajempaa barometritutkimusta, jossa selvitetään samaan aikaan kalatalousyritysten ja kuluttajien näkemyksiä kalataloudesta ja kalatuotteista sekä niihin kohdistuvista odotuksista. Tulokset perustuvat yhteensä noin 300 yrityksen otokseen. Tiedot kerättiin puhelinhaastatteluilla helmikuussa vuonna 2002.

Asiasanat

Barometri, kalatalous, elinkeino, luottamusindikaattori

Sarjan nimi ja numero

Kala- ja riistaraportteja 248

ISBN

ISBN 951-776-363-6

ISSN

1238-3325

Sivumäärä

28 s.

Kieli

Suomi

Hinta

Luottamuksellisuus

Julkinen

Taitto

Rauno Yrjölä, Ympäristötutkimus Yrjölä Oy

Paino

Yleisjäljennös Oy, Helsinki

Jakelu

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos

Kustantaja

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos

PL 6

00721 Helsinki

Puh. 0205 7511 Fax 0205 751201

1. JOHDANTO	1
2. AINEISTO JA MENETELMÄT.....	1
2.1 PERUSJOUKKO JA OTOS.....	1
2.2 TIEDONKERUUJÄRJESTELMÄ	2
2.3 AINEISTON KÄSITTELY JA ESITYSTAVAT	3
2.4 TULOSTEN LUOTETTAVUUS.....	3
3. TULOKSET	4
3.1 KALATALOUSELINKEINO	4
3.2 KALASTUS.....	7
3.3 KALANVILJELY	11
3.4 KALANJALOSTUS	15
3.5 KALAN TUKKUKAUPPA	19
3.6 KALAN VÄHITTÄISKAUPPA.....	23
4. SUMMARY: FISHERY BAROMETER 2002 - ECONOMIC OUTLOOK OF FINNISH FISHERY ENTERPRISES...	27
5. KIRJALLISUUS.....	28

1. JOHDANTO

Kalatalousbarometri 2002: *Yritysten taloudelliset näkymät* tarkastelee kalatalouselinkeinon talousnäkymiä ja -kehitystä helmikuussa vuonna 2002. Tulokset perustuvat yhteensä noin 300 yrityksen otokseen. Tiedot kerättiin puhelinhaastatteluilla. Tuloksia verrataan edellisinä vuosina kerättyihin vastaaviin tietoihin (Ahvonen & Honkanen 2000, Honkanen & Ahvonen 2001).

Yrityksiltä tiedusteltiin arviota mm. yleisestä taloudellisesta tilanteesta, tuotteiden menekistä, kustannuksista, hinnoista sekä investointi- ja vientitilanteesta. Nykytilaa verrattiin aiempaan 12 kuukauden jaksoon sekä odotuksiin tulevasta 12 kuukauden jaksosta. Kalatalouden toimialoista tarkastelussa on kalastus, kalanviljely, kalanjalostus sekä kalan tukku- ja vähittäiskauppa.

Tulokset jakautuvat kahteen osaan. Ensiksi tarkastellaan kaikkia toimialoja yhdessä kehitys- ja luottamusindikaattoreilla. Ne kuvaavat yritysten toteutunutta taloudellista kehitystä ja odotuksia tulevasta kehityksestä.

Toiseksi tarkastellaan kutakin toimialaa omana kokonaisuutenaan yritystalouden näkökulmasta. Toimialakohtaiset tulokset esitetään erikseen pienille yrityksille (liikevaihto alle 168 067 € = 1 miljoonaa mk) ja näitä suuremmille yrityksille.

Kalatalouden yritysbarometri on osa laajempaa barometritutkimusta. Siinä selvitetään samaan aikaan sekä kalatalousyritysten että kuluttajien näkemyksiä kalatalouden yleisilasta, kalatuotteista sekä niihin kohdistuvista odotuksista (Honkanen & Ahvonen 2000, Ahvonen & Honkanen 2000, Honkanen, Ahvonen & Railo 2000, Honkanen & Ahvonen 2001, Ahvonen & Honkanen 2001, Ahvonen ym. 2001). Kalataloutta elinkeinon ja kuluttajien näkökulmasta tarkasteleva Kalatalousbarometri 2002:n toinen osa *Elinkeino ja kuluttajat* ilmestyy toukokuussa 2002.

2. AINEISTO JA MENETELMÄT

2.1 PERUSJOUKKO JA OTOS

Tutkimusperusjoukon muodostivat Tilastokeskuksen yritysrekisterissä vuoden 2002 alussa olleet kalatalousalan yritykset, joiden liikevaihto oli yli 8 303 € (=50 000 mk). Tutkimusperusjoukkoon kuului yhteensä 950 yritystä ja elinkeinonharjoittajaa. Tutkimusperusjoukon yritykset ositettiin viiteen toimialaan: kalastus, kalanviljely, kalanjalostus, kalatukkukauppa ja kalan vähittäiskauppa. Lisäksi yritykset jaettiin kahteen liikevaihtoluokkaan: alle ja yli 168 067 € (=miljoona markkaa). Ositteita oli yhteensä 10 ja otoskoko oli 350. Otoksesta poistettiin ylipeittona ne yritykset, jotka olivat lopettaneet toimintansa tai joita ei yhteystiedoista huolimatta voitu tunnistaa.

Lopulliseen netto-otokseen kuului 327 yritystä, joista haastatteluihin osallistui 87,8 prosenttia (taulukko 1). Otos kiintiöitiin, jotta kaikista ositteista saatiin riittävä määrä havaintoja ositekohtaiseen tarkasteluun (taulukko 2). Vuoden 2002 otokseen tehtiin rotaatio, jossa vuoden 2001 otoksesta (Honkanen & Ahvonen 2001) uudistettiin 1/5. Rotaation lisäksi otos ja perusjoukko ovat uusiutuneet uusien ja poistuneiden yritysten sekä ositesiiirtymien vuoksi. Vastanneiden yritysten osuudet toimialoittain ja liikevaihtoluokittain on esitetty taulukossa 3.

Taulukko 1. Tutkimusperusjoukko, otos ja haastattelujen yritysten määrä vuonna 2002.

	Yritykset	
	N	%
Tutkimusperusjoukko	950	100,0
Otos	350	36,8
Ylipeitto	23	(6,6)
Netto-otos	327	100,0
Kato	40	12,2
- ei tavoitettu	9	2,7
- kieltäytyi	15	4,6
- muu syy	16	4,9
Haastateltuja	287	87,8

Taulukko 2. Otantasuhteet (n/N = netto-otos/tutkimusperusjoukko) ositteittain vuonna 2002.

Toimiala	Otantasuhteet n / N		
	Kaikki	<168 067 €	≥168 067 €
Kalastus	67/383	51/364	16/19
Kalanviljely	87/214	43/128	44/86
Kalanjalostus	63/147	31/90	32/57
Kalan tukkukauppa	55/83	24/30	31/53
Kalan vähittäiskauppa	55/123	28/77	27/46
Yhteensä	327/950	177/689	150/261

Taulukko 3. Vastanneiden yritysten osuudet (%) ja määrät (N) ositteittain vuonna 2002.

Liikevaihto	Toimiala						Yhteensä	
	Kalastus	Kalanviljely	Kalanjalostus	Kalan tukkukauppa	Kalan vähittäiskauppa			
	%	%	%	%	%	%	N	
<168 067 €	88,2	90,7	90,3	83,3	75,0	86,4	153	
≥168 067 €	100,0	93,2	84,4	83,8	88,9	89,3	134	
Yht.	% N	91,0 61	92,0 80	87,3 55	83,6 46	81,8 45	87,8 287	

2.2 TIEDONKERUUJÄRJESTELMÄ

Barometrimittauksia edelsi esitutkimus, jossa mittaristo ja -tiedonkeruujärjestelmä testattiin yhteistyössä Tilastokeskuksen kanssa (Ahvonen & Honkanen 1999). Mittariston suunnittelussa hyödynnettiin mm. Tilastokeskuksen survey-laboratoriota (Godenhjelm ym. 2000), jossa koeryhmän avulla arvioitiin lomakkeen sisältö, ymmärrettävyys ja tulkittavuus kognitiivisella esitestauksella (Willis 1994, Sudman ym. 1996).

Haastattelut toteutettiin Tilastokeskuksen tietokoneavusteisen haastattelujärjestelmän (CATI) avulla helmikuussa 2002. Otokseen tulleille yrityksille lähetettiin etukäteen kirje, jossa kerrottiin haastattelusta ja sen sisällöstä. Haastattelut kohdistettiin yritysten toimivalle johdolle. Yksittäisten mittarien kysymyksenasettelu selviää tuloksista (esim. kuvat 2.2 – 2.11).

2.3 AINEISTON KÄSITTELY JA ESITYSTAVAT

Tulokset estimoitiin vastaamaan perusjoukkoa niin, että mittaustulokset painotettiin ottaen huomioon sekä ositekohtaiset otantasuhteet että vastaustodennäköisyys (kato). Lisäksi painokerroimet kalibroitiin kunkin ositteen liikevaihdon reunajakaumia vastaaviksi (ks. esim. Deville & Särndahl 1992, Deville ym. 1993).

Haastatteluvastauksista laskettiin ns. saldoluviut. Ne saatiin laskemalla yhteen painotetut vastausosuudet (esim. European Commission 1997). Saldolukujen arvot sijoittuvat välille [-100, 100]. Tulokset on esitetty saldolukujen lisäksi vastausvaihtoehtojen mukaisina jakaumina taulukoissa 4-8.

Saldolaskennassa vastausvaihtoehtoilte annettiin seuraavat painokertoimet:

Vastausvaihtoehto	Kerroin
Parempi/suurempi/korkeampi/lisääntynyt/noussut	1
Ennallaan/ei osaa sanoa	0
Heikompi/pienempi/alhaisempi/vähentynyt/laskenut	-1

Saldoluku: Saldoluviut esitetään erikseen toteutuneesta ja odotettavissa olevasta kehityksestä. Saldoluvulla kuvataan muutosta edellisen 12 kuukauden aikana sekä seuraavan 12 kuukauden aikana haastatteluhetkiin (helmikuu 2000, 2001 ja 2002) verrattuna.

Kehitys- ja luottamusindikaattorit: Tiettyjen kysymysten saldolukujen yhdistelmistä laskettiin yritysten yleistä taloudellista kehitystä ja odotuksia kuvaavat kehitys- ja luottamusindikaattorit. Kehitysindikaattori kuvaa toteutunutta kehitystä edellisen 12 kuukauden aikana ja luottamusindikaattori odotettavissa olevaa kehitystä seuraavan 12 kuukauden aikana haastatteluhetkeen verrattuna. Kehitys- ja luottamusindikaattoreihin sisältyvät tekijät ovat taloudellisen tilanteen muutos, liikevaihdon muutos ja investointien muutos. Näiden tekijöiden saldoluviuista laskettiin keskiarvo. Kehitys- ja luottamusindikaattori esitetään kuvissa 1.1 - 1.4 yritysten liikevaihdolla painotettuna ja toimialakohtaisis-

sa tuloksissa (kuvat 2.1, 3.1, 4.1, 5.1, 6.1) perusjoukon yritysmäärän mukaisesti painotettuina.

Alueellisissa esityksissä Suomi on jaettu kahteen osaan. Etelä- ja Länsi-Suomi käsittää Etelä- ja Länsi-Suomen läänit sekä Ahvenanmaan. Pohjois- ja Itä-Suomi sisältää Itä-Suomen, Oulun ja Lapin läänit (kuva 1.2). Haastatelluista yrityksistä 206 sijaitti Etelä- ja Länsi-Suomessa ja 81 Pohjois- ja Itä-Suomessa.

Toimialakohtaiset tulokset esitetään erikseen pienille yrityksille (liikevaihto alle 168 067 € eli alle 1 milj. mk) ja näitä suuremmille yrityksille (liikevaihto vähintään 168 067 €). Toimialakohtaisissa tuloksissa liikevaihtoluokista käytetään ilmaisia pieniä ja suuria yrityksiä.

Vientiä koskevien tulosten laskennassa on huomioitu vain vientiyritysten näkemykset. Viennin määrää ja vientihintoja koskevia tuloksia ei esitetä erikseen pienille ja suurille yrityksille vähäisen havaintomäärän vuoksi. Samasta syystä kalan vähittäiskaupan vientitietoja ei esitetä lainkaan.

Pienten yritysten osuus on perusjoukosta noin kaksi kolmasosaa, joten niiden näkemykset korostuvat yritysmäärän mukaisesti painotetuissa tuloksissa. Vastaavasti liikevaihdolla painotetuissa tuloksissa korostuvat kaikkein suurimpien yritysten näkemykset voimakkaasti.

2.4 TULOSTEN LUOTETTAVUUS

Otosasetelman laadinnassa ja otoksen kiintiöinnissä oli käytettävissä runsaasti taustatietoja perusjoukon rakenteesta, joten otanta voitiin suunnitella tältä osin tarkoituksenmukaiseksi. Peittovirhettä voitiin vähentää poistamalla otoksesta ylipiitto haastattelujen yhteydessä. Alipeiton suuruutta ei pystytty arvioimaan, mutta ilmeistä on, että rekisteristä puuttuu jonkin verran uusia yrityksiä. Toteutunut haastatteluaineisto vastasi varsin tarkasti tutkitun perusjoukon rakennetta. Tulosten tulkintaan ei pieniä ali- tai ylipiitto vaikuta, sillä osituksen mukaiset painokertoimet korjaavat jakaumat perusjoukkoa vastaaviksi. Yritysten vastausprosentti oli korkea (87,8 %). Lisäksi vastauskadon vaikutukset

voitiin korjata tehokkaasti käytetyillä menetelmillä (painotus, kalibrointi).

Otantavirheen suuruutta arvioitiin laskemalla yksittäisille mittareille 95 prosentin luottamuskäytökäsitteillä toimialatasolla. Vastausjakaumien luottamuskäytökäsitteillä olivat suuruusluokaltaan yleensä noin +/- 5 prosenttiyksikköä. Ositetasoisissa tuloksissa vaihtelu voi kuitenkin olla selvästi suurempaa.

Mittausvirheiden välttäminen oli keskeinen tavoite mittaristosuunnittelussa. Käytetyt mitta-

rit noudattivat barometreissa yleisesti käytettyjä muotoiluja, ja niiden vastausvaihtoehdot olivat yksinkertaisia. Lisäksi mittareiden toimivuus oli testattu esitutkimuksella yhteistyössä Tilastokeskuksen kanssa, mikä osaltaan vähensi väärintulkintaa aiheutuvien mittausvirheiden mahdollisuutta. Haastattelijoiden antaman palautteen mukaan vastaajat ymmärsivät kysymysten sisällön varsin hyvin, eikä tulkintaongelmia juurikaan esiintynyt.

3. TULOKSET

3.1 KALATALOUSELINKEINO

Koko elinkeinon kehitysindikaattori helmikuussa 2002 osoitti, että kalatalousyritysten taloudellinen tilanne oli säilynyt vakaana edellisen 12 kuukauden aikana, vaikkakin erityisesti liikevaihtopainotettu kehitysindikaattori oli laskenut selvästi edellisvuoden mittauksesta. Taloudellisen tilanteen uskottiin pääosin säilyvän alkuvuoden 2002 kaltaisena seuraavan vuoden aikana. Liikevaihtopainotetut arviot toteutuneesta kehityksestä ja tulevaisuudennäkymistä olivat hieman myönteisempiä kuin yritysmäärällä painotetut arviot. Liikevaihtopainotetut tulokset korostavat kaikkein suurimpien yritysten näkemyksiä (kuva 1.1).

Alueellisessa tarkastelussa sekä Etelä- ja Länsi-Suomen että Pohjois- ja Itä-Suomen yritykset arvioivat yleisen taloudellisen tilanteensa kehittyneen tasaisesti, joskin edellisvuosia maltillisemmin. Alueelliset arviot toteutuneesta kehityksestä olivat keskenään hyvin samankaltaisia. Myös odotukset tulevaisuudesta olivat molemmilla alueilla samankaltaisia (kuva 1.2).

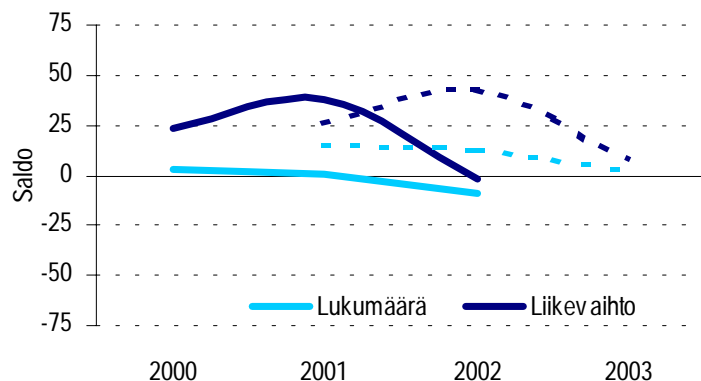
Vientiryitysten kehitysindikaattori oli edellisvuosista poiketen kotimarkkinayrityksiä hivenen

alemmalla tasolla. Toisaalta vientiryitysten luottamusindikaattori seuraavalle 12 kuukaudelle oli kotimarkkinayrityksiä positiivisempi (kuva 1.3).

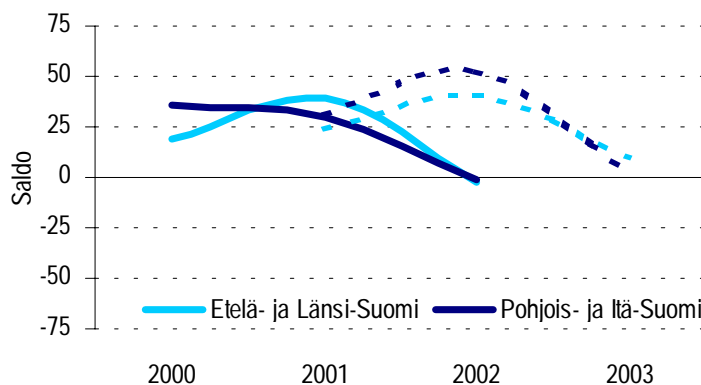
Toimialojen välisessä, liikevaihtoilla painotetussa tarkastelussa ainoastaan kalanviljelyyritysten kehitysindikaattori sai negatiivisen arvon. Kalastusta lukuunottamatta kaikkien toimialojen kehitysindikaattorit olivat laskeneet edellisestä mittauksesta. Kalanviljelyn osalta kehitysindikaattorin lasku edellisvuosista oli voimakasta. Kalastuksessa kehitysindikaattorin nousu lievästi positiiviseksi selittynee suurimpien kalastusyritysten myönteisellä talouskehityksellä (kuva 1.4).

Luottamusindikaattorin mukaan tukku- ja vähittäiskauppa odotti taloudellisen tilanteen kohen-tuvan seuraavan 12 kuukauden aikana. Jalostuksessa tulevaisuus nähtiin pääosin nykytason mukaisena. Kalastuksessa ja kalanviljelyssä odotukset olivat muista toimialoista poiketen pessimistisiä. Kaikille toimialoille oli yhteistä se, että tulevaisuudenodotukset olivat edellistä mittauskertaa vaisumpia (kuva 1.4).

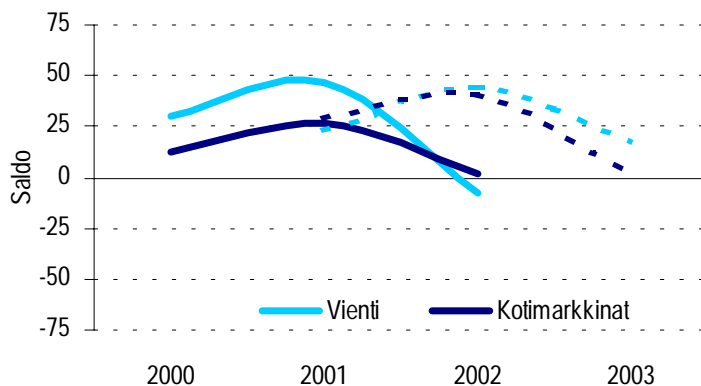
KALATALOUSELINKEINO

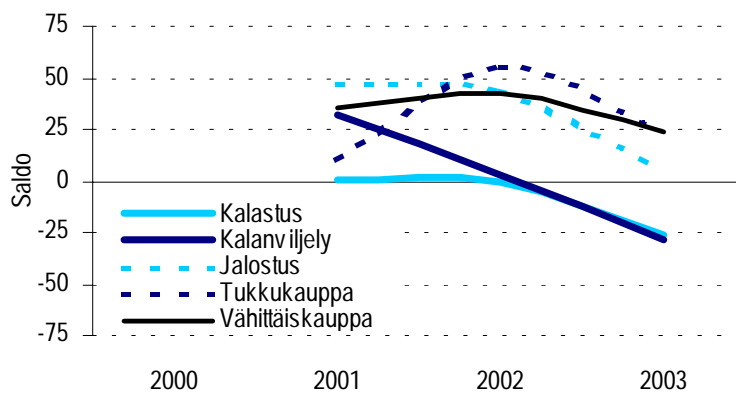
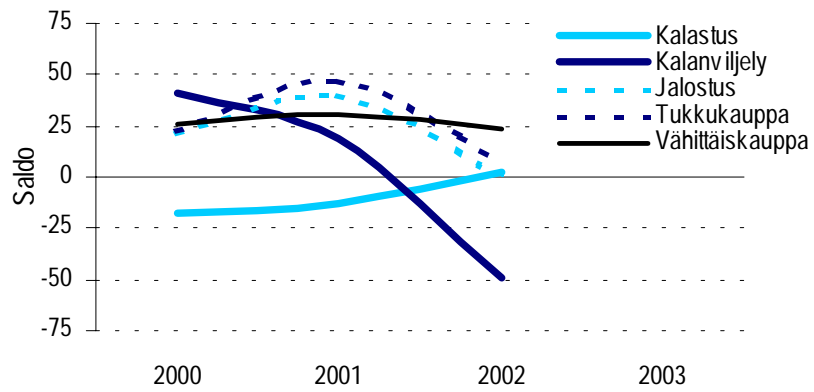
Kuva 1.1. Kalatalouselinkeinon kehitysindikaattori (yhtenäinen viiva) ja luottamusindikaattori (katkoviiva) yritysten lukumäärän ja liikevaihdon mukaan painotettuna.

Kuva 1.2. Kalatalouselinkeinon kehitysindikaattori (yhtenäinen viiva) ja luottamusindikaattori (katkoviiva) alueittain yritysten liikevaihdon mukaan painotettuna.

Kuva 1.3. Vienti- ja kotimarkkinayritysten kehitysindikaattori (yhtenäinen viiva) ja luottamusindikaattori (katkoviiva) liikevaihdon mukaan painotettuna.

Kuva 1.4. Kalatalouden eri toimialojen kehitysindikaattori (ylempi) ja luottamusindikaattori (alempi) liikevaihdon mukaan painotettuna.

3.2 KALASTUS

Kalastuksen kehitysindikaattori oli noussut hi-
venen edellisvuodesta, ja oli sekä pienillä että
suurilla yrityksillä lähellä neutraalia tasoa. Luot-
tamusindikaattorin mukaan näkymät tulevalle
vuodelle olivat pienillä yrityksillä vakaat. Suur-
ten kalastusyritysten luottamusindikaattori sitä-
vastoin oli laskussa (kuva 2.1).

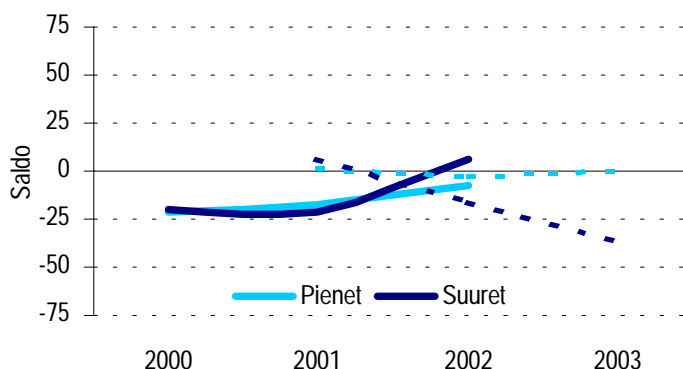
Tarkasteltaessa yksittäisiä mittareita suuret ka-
lastusyritykset näkivät yrityksensä taloudellisen
tilanteen parantuneen edellisvuodesta selvästi.
Pienet kalastusyritykset näkivät talouskehityk-
sensä edellisvuosien tapaan jonkin verran alavi-
reisenä. Sen sijaan odotukset tulevasta olivat
suurilla yrityksillä selvästi aikaisempaa pessi-
mistisempiä. Pienillä yrityksillä tilanne oli va-
kaampi (kuva 2.2). Kalatuotteiden menekin
osalta suuret yritykset arvioivat toteutuneen
kasvun taittuneen. Menekki-odotukset olivat sekä
pienien että suurten yritysten osalta lähinnä
neutraaleja (kuva 2.3).

Tärkeimpien kalatuotteiden vientimäärän osalta
oli tapahtunut selvää vahvistumista, mutta nä-
kymät eivät jatkuneet yhtä lupaavina tulevalle
vuodelle (kuva 2.5). Vientihintojen aikaisempi
myönteinen kehitys näyttäisi tasaantuneen ja
odotukset olisivat hieman nykytason alapuolella.

Kotimaan hintojen kehitys oli ollut kalastusyri-
tyksille edellisvuoden tapaan selvästi myönteis-
tä. Kotimaan hintoihin kohdistui myös selviä
myönteisiä odotuksia (kuvat 2.4 ja 2.6).

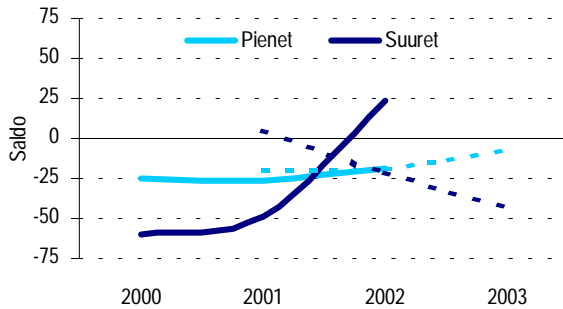
Kalastusyritysten tuotantokustannusten kasvu oli
tasaantunut selvästi. Kustannusten uskottiin
yleisesti kasvavan tulevan 12 kuukauden aikana
(kuva 2.7). Suuret yritykset arvioivat pieniä
useammin kokonaisliikevaihdon kasvaneen edel-
lisvuodesta. Sitävastoin odotukset tulevasta
liikevaihdosta olivat suurilla yrityksillä pessi-
mistisemmät kuin pienillä (kuvat 2.8).

Henkilöstön määrän osalta ei ollut tapahtunut
koviin suuria muutoksia, eikä näköpiirissä ollut
suuria muutoksia tulevalle 12 kuukaudelle. Suu-
ret yritykset arvioivat investointien vähentyneen,
ja myös arviot investointinäkymistä olivat varo-
vaisia. Suuret yritykset arvioivat elinkeinotukien
määrän vähentyneen jonkin verran, ja saman-
suuntaisen kehityksen uskottiin jatkuvan myös
tulevana vuonna. Pienet yritykset arvioivat elin-
keinotukien säilyneen ja säilyvän lähinnä enti-
sellään (kuvat 2.9-2.11).

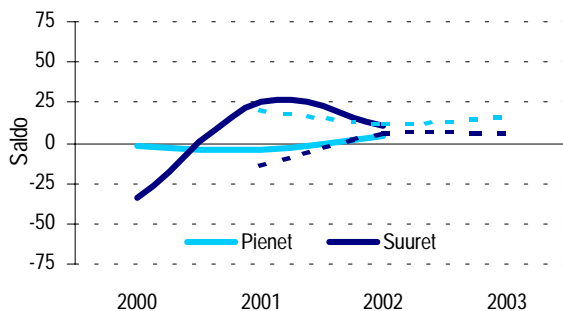

Kuva 2.1. Kalastusyritysten kehitysindikaattori (yhtenäinen viiva)
ja luottamusindikaattori (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan.

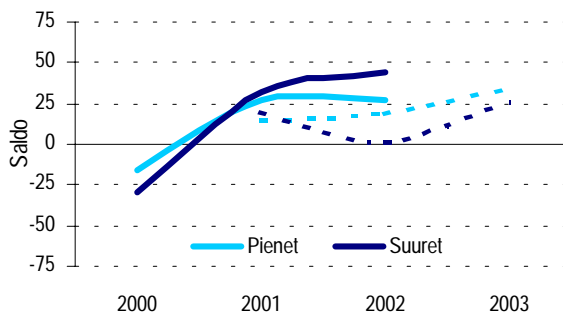
KALASTUS

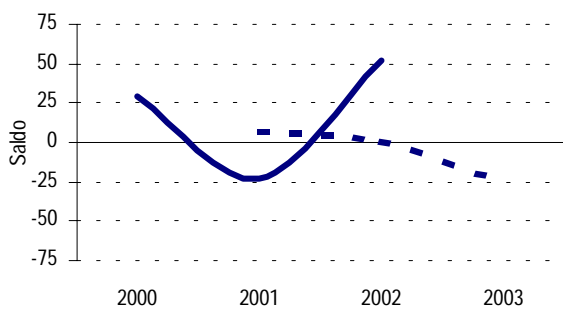
Kuva 2.2. Kalastusyritysten **taloudellisen tilanteen** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000, 2001 ja 2002.

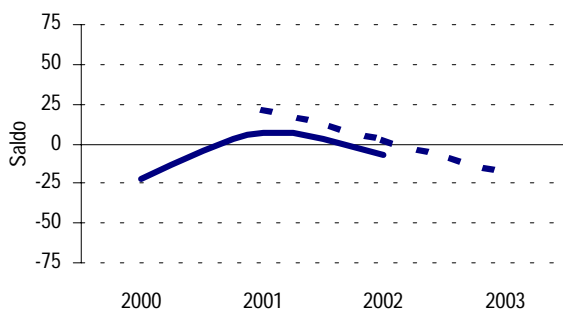
Kuva 2.3. Kalastusyritysten **kotimaan menekin** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000, 2001 ja 2002.

Kuva 2.4. Kalastusyritysten tärkeimpien kalatuotteiden **kotimaan keskihintojen** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000, 2001 ja 2002.

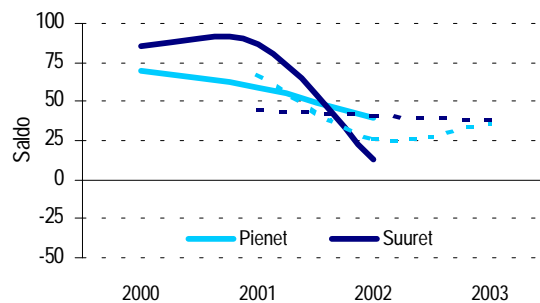

Kuva 2.5. Kalastusyritysten tärkeimpien kalatuotteiden **vientimäärän** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) helmikuussa 2000, 2001 ja 2002 (liikevaihtoluokat yhdistetty).

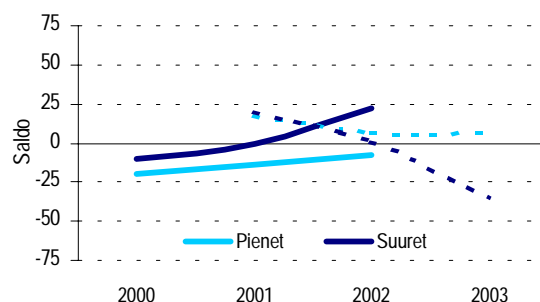

Kuva 2.6. Kalastusyritysten tärkeimpien kalatuotteiden keskimääräisten **vientihintojen** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) helmikuussa 2000, 2001 ja 2002 (liikevaihtoluokat yhdistetty).

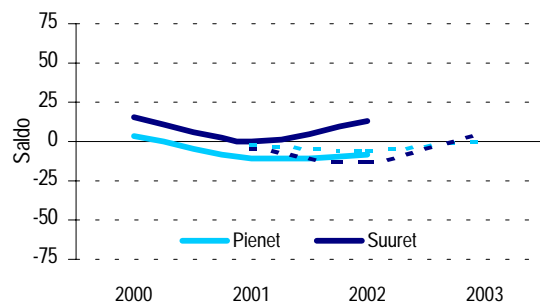
Kuva 2.7. Kalastusyritysten **tuotantokustannusten** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000, 2001 ja 2002 (huomautus: asteikko erilainen kuin muissa kuvissa).

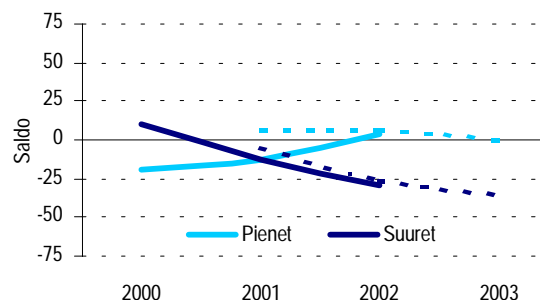
Kuva 2.8. Kalastusyritysten **kokonaisliikevaihdon** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000, 2001 ja 2002.

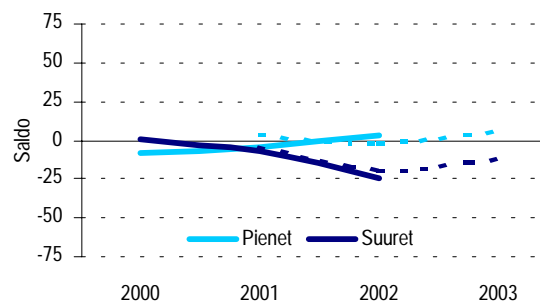
Kuva 2.9. Kalastusyritysten palkallisena työskentelevän **henkilöstön** määrän muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000, 2001 ja 2002.

Kuva 2.10. Kalastusyritysten **investointien** määrän muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000, 2001 ja 2002.

Kuva 2.11. Kalastusyritysten **elinkeinotukien** määrän muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000, 2001 ja 2002.

Taulukko 4. Kalastusyritysten vastausjakaumat (%) yritysten koon mukaan vuonna 2002.

Kuva-numero	Kuvan aihe		Yrityksen koko	Parempi/suurempi/korkeampi %	Ennallaan %	Heikompi/pienempi/alhaisempi %	Ei osaa sanoa %
2.2.	Taloudellinen tilanne	Toteutunut	Pienet	11,6	53,3	30,8	4,3
			Suuret	24,0	69,3	0,0	6,7
		Odotukset	Pienet	15,3	55,4	22,8	6,5
			Suuret	6,3	37,8	49,2	6,7
2.3.	Kotimaan menekki	Toteutunut	Pienet	21,7	58,3	17,7	2,3
			Suuret	29,2	32,1	19,0	19,7
		Odotukset	Pienet	28,8	53,5	13,2	4,5
			Suuret	18,1	49,4	12,8	19,7
2.4.	Kotimaan keskihinnat	Toteutunut	Pienet	37,7	49,0	11,0	2,3
			Suuret	55,7	12,8	11,8	19,7
		Odotukset	Pienet	38,4	50,7	4,4	6,5
			Suuret	25,3	48,3	0,0	26,4
2.5.	Vientimäärä	Toteutunut	kaikki	58,8	34,5	6,7	0,0
		Odotukset	kaikki	6,5	59,2	30,9	3,4
2.6.	Vientihinnat	Toteutunut	kaikki	44,9	3,4	51,7	0,0
		Odotukset	kaikki	6,5	61,7	25,0	6,8
2.7.	Tuotantokustannukset	Toteutunut	Pienet	47,9	41,1	8,7	2,3
			Suuret	37,0	32,2	24,1	6,7
		Odotukset	Pienet	40,6	46,2	4,6	8,6
			Suuret	37,8	42,2	0,0	20,0
2.8.	Kokonaisliikevaihto	Toteutunut	Pienet	24,1	42,0	31,7	2,2
			Suuret	35,2	45,3	12,8	6,7
		Odotukset	Pienet	28,8	39,9	22,6	8,7
			Suuret	6,4	32,4	41,2	20,0
2.9.	Henkilöstö	Toteutunut	Pienet	0,0	89,9	7,9	2,2
			Suuret	12,8	80,6	0,0	6,6
		Odotukset	Pienet	4,4	90,4	3,0	2,2
			Suuret	6,3	87,0	0,0	6,7
2.10.	Investoinnit	Toteutunut	Pienet	24,8	51,5	21,5	2,2
			Suuret	12,8	31,9	42,0	13,3
		Odotukset	Pienet	13,6	68,8	13,0	4,6
			Suuret	12,2	26,3	48,2	13,3
2.11.	Elinkeinotuet ¹⁾	Toteutunut	Pienet	7,1	81,8	4,5	6,6
			Suuret	6,2	56,3	30,8	6,7
		Odotukset	Pienet	12,9	66,6	6,8	13,7
			Suuret	18,9	30,1	31,1	19,9

¹⁾ yritykset, joilla ei ollut elinkeinotukea, sisältyvät ennallaan -vaihtoehtoon

3.3 KALANVILJELY

Sekä suurten että pienten kalanviljely-yritysten kehitysindikaattori oli laskenut selvästi edellisvuodesta. Erityisen voimakasta lasku oli suurten yritysten osalta. Myös yritysten luottamus tulevaisuuteen oli laskenut, ja sekä pienten että suurten kalanviljely-yritysten luottamusindikaattorit olivat jonkin verran nollan alapuolella (kuva 3.1).

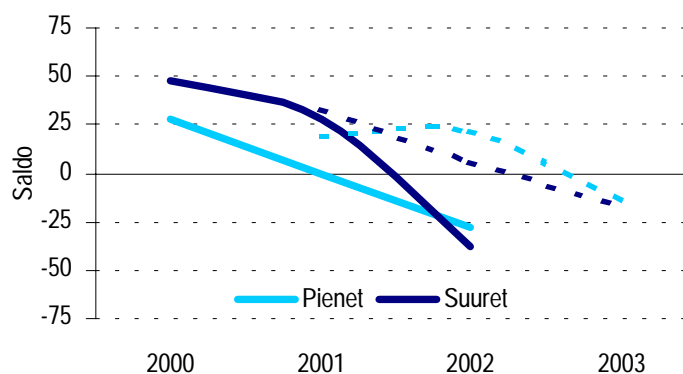
Yksittäisten mittareiden tarkastelussa kalanviljely-yritykset kokivat taloudellisen tilanteensa heikentyneen edelliseen mittauskertaan verrattuna. Taloustilanteen heikentyminen koski erityisesti suuria yrityksiä. Suurten yritysten odotukset tulevasta olivat laskeneet selvästi, ja odotusten saldoluku oli negatiivinen. Myös pienten yritysten odotukset olivat heikentyneet, mutta olivat keskimäärin hieman myönteisempiä kuin isojen yritysten odotukset (kuva 3.2).

Suurten viljely-yritysten taloudellisen tilanteen heikentyminen selittynee erityisesti kotimaan keskihintojen ja menekin laskulla. Pienten yritysten osalta näkemykset hintojen ja menekin laskusta olivat selvästi suuria yrityksiä maltillisempia. Suuret yritykset arvioivat kotimaan menekin laskun jatkuvan myös seuraavan 12 kuukauden aikana. Kotimaan keskihintojen odotettiin olevan vastaisuudessa hieman paremmat (kuva 3.3 ja 3.4).

Vientiä harjoittavat kalanviljelijät arvioivat vientimääränsä kehittyneen keskimäärin tasaisesti viimeisen vuoden aikana. Sitä vastoin vientihintojen toteutunut kehitys oli selvästi aikaisempaa heikompaa. Odotukset viennin kehityksestä olivat melko neutraaleja (kuvat 3.5 ja 3.6).

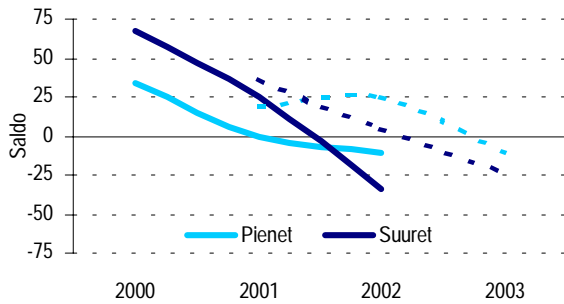
Kalanviljely-yritysten tuotantokustannusten arvioitiin kasvaneen edellisvuoden tapaan voimakkaasti. Kuten edellisvuonnakin, kustannusten kasvuun tulevaisuudessa uskottiin yleisesti. Suuret yritykset arvioivat kokonaisliikevaihdon muutoksen voimakkaan negatiiviseksi. Myös pienten yritysten arviot liikevaihdon muutoksesta olivat edelleen laskussa. Saldoluvun mukaan pienet yritykset arvioivat liikevaihdon säilyvän vastaisuudessa ennallaan. Suuret yritykset arvioivat liikevaihdon tulevan kehityksen nykytilaa hieman heikommaksi (kuvat 3.7 ja 3.8).

Suurten yritysten henkilöstön määrä oli keskimäärin laskenut. Pienten yritysten henkilöstömäärissä ei ollut tapahtunut muutoksia, eikä muutoksia ollut odotettavissa (kuva 3.9). Yritysten arviot investoinneista olivat laskeneet edelleen edellisvuodesta. Suuret yritykset arvioivat investointinäköymät neutraaleiksi ja pienet lievästi negatiivisiksi (kuva 3.10). Elinkeinotukien osalta ei ollut tapahtunut merkittäviä muutoksia, eikä muutoksia ollut näköpiirissä (kuvat 3.11).

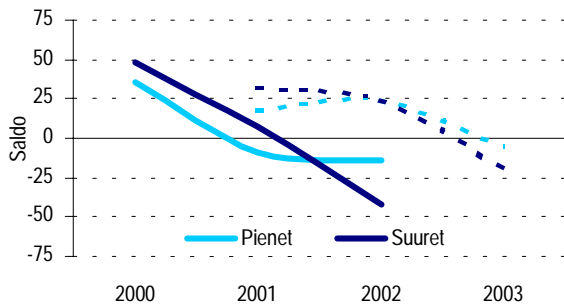

Kuva 3.1. Kalanviljely-yritysten kehitysindikaattori (yhtenäinen viiva) ja luottamusindikaattori (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan.

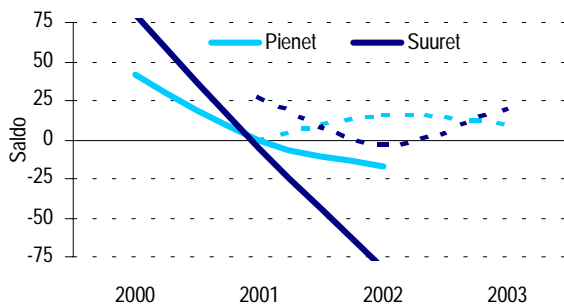
KALANVILJELY

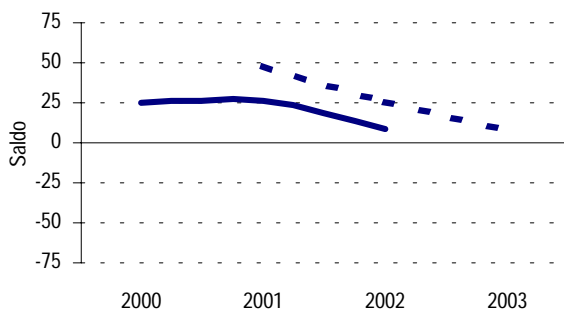
Kuva 3.2. Kalanviljely-yritysten **taloudellisen tilanteen** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000, 2001 ja 2002.

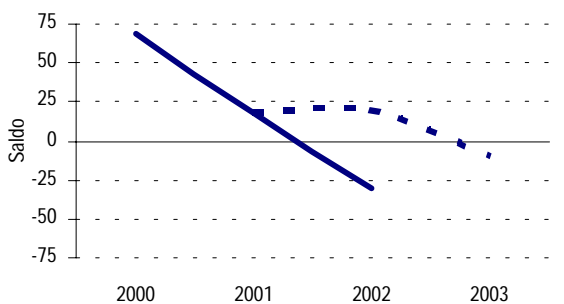
Kuva 3.3. Kalanviljely-yritysten **kotimaan menekin** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000, 2001 ja 2002.

Kuva 3.4. Kalanviljely-yritysten tärkeimpien kalatuotteiden **kotimaan keskihintojen** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000, 2001 ja 2002.

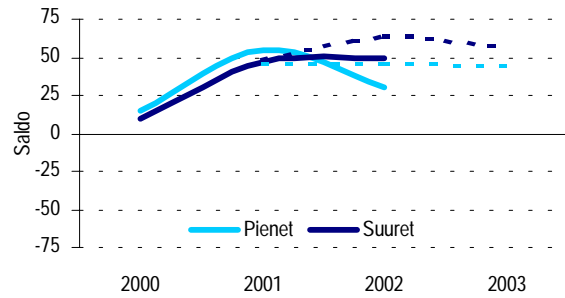

Kuva 3.5. Kalanviljely-yritysten tärkeimpien kalatuotteiden **vientimäärän** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) helmikuussa 2000, 2001 ja 2002 (liikevaihtoluokat yhdistetty).

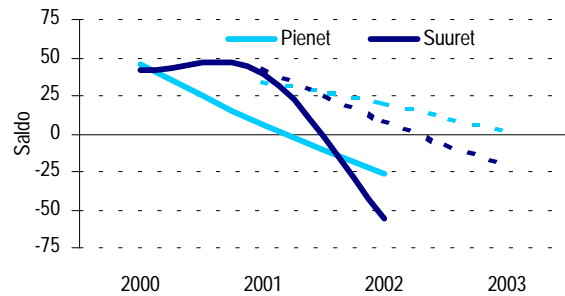

Kuva 3.6. Kalanviljely-yritysten tärkeimpien kalatuotteiden keskimääräisten **vientihintojen** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) helmikuussa 2000, 2001 ja 2002 (liikevaihtoluokat yhdistetty).

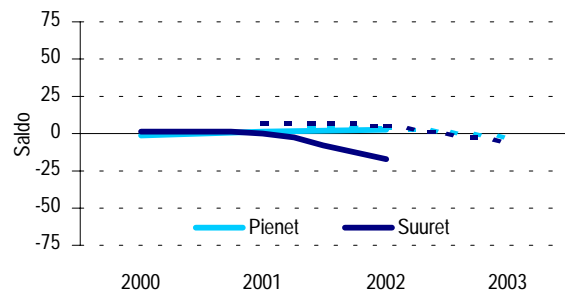
Kuva 3.7. Kalanviljely-yritysten **tuotantokustannusten** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000, 2001 ja 2002.

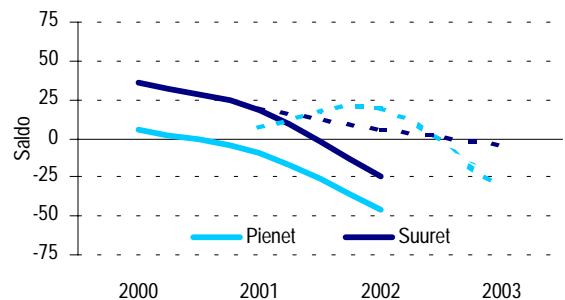
Kuva 3.8. Kalanviljely-yritysten **kokonaisliikevaihdon** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000, 2001 ja 2002.

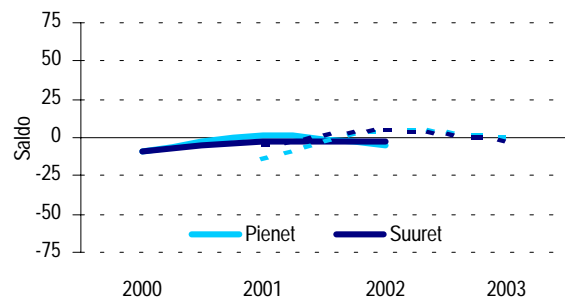
Kuva 3.9. Kalanviljely-yritysten palkallisena työskentelevän **henkilöstön** määrän muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000, 2001 ja 2002.

Kuva 3.10. Kalanviljely-yritysten **investointien** määrän muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000, 2001 ja 2002.

Kuva 3.11. Kalanviljely-yritysten **elinkeinotukien** määrän muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000, 2001 ja 2002.

Taulukko 5. Kalanviljely-yritysten vastausjakaumat (%) yritysten koon mukaan vuonna 2002.

Kuva- numero	Kuvan aihe		Yrityksen koko	Parempi/ suurempi/ korkeampi %	Ennallaan %	Heikempi/ pienempi/ alhaisempi %	Ei osaa sanoa %
3.2.	Taloudellinen tilanne	Toteutunut	Pienet	10,7	62,7	21,8	4,8
			Suuret	17,2	31,7	51,1	0,0
		Odotukset	Pienet	12,0	51,6	23,4	13,0
			Suuret	22,0	26,8	46,3	4,9
3.3.	Kotimaan menekki	Toteutunut	Pienet	14,8	54,6	28,2	2,4
			Suuret	2,5	53,6	43,9	0,0
		Odotukset	Pienet	7,2	73,2	12,4	7,2
			Suuret	12,3	51,0	31,8	4,9
3.4.	Kotimaan keskihinnat	Toteutunut	Pienet	12,5	55,9	29,2	2,4
			Suuret	4,9	7,4	87,7	0,0
		Odotukset	Pienet	16,3	74,4	6,9	2,4
			Suuret	29,4	53,5	9,8	7,3
3.5.	Vientimäärä	Toteutunut	kaikki	18,2	72,9	8,9	0,0
		Odotukset	kaikki	18,2	47,7	9,2	24,9
3.6.	Vientihinnat	Toteutunut	kaikki	21,5	26,6	51,9	0,0
		Odotukset	kaikki	0,0	81,8	9,1	9,1
3.7.	Tuotantokustannukset	Toteutunut	Pienet	44,2	39,0	14,4	2,4
			Suuret	58,4	31,9	9,7	0,0
		Odotukset	Pienet	49,5	35,6	4,7	10,2
			Suuret	58,8	33,9	2,5	4,8
3.8.	Kokonaisliikevaihto	Toteutunut	Pienet	14,9	42,0	40,7	2,4
			Suuret	12,3	19,6	68,1	0,0
		Odotukset	Pienet	24,1	50,1	23,4	2,4
			Suuret	22,0	27,0	43,7	7,3
3.9.	Henkilöstö	Toteutunut	Pienet	2,8	94,8	0,0	2,4
			Suuret	2,5	78,1	19,4	0,0
		Odotukset	Pienet	2,3	87,2	5,5	5,0
			Suuret	7,4	75,5	12,2	4,9
3.10.	Investoinnit	Toteutunut	Pienet	4,8	42,6	50,2	2,4
			Suuret	14,6	46,6	38,8	0,0
		Odotukset	Pienet	6,9	49,3	38,1	5,7
			Suuret	22,1	46,2	26,9	4,8
3.11.	Elinkeinotuet ¹⁾	Toteutunut	Pienet	0,0	92,4	5,2	2,4
			Suuret	7,4	83,1	9,5	0,0
		Odotukset	Pienet	2,3	92,5	2,8	2,4
			Suuret	12,2	68,4	14,5	4,9

¹⁾ yritykset, joilla ei ollut elinkeinotukea, sisältyvät ennallaan -vaihtoehtoon

3.4 KALANJALOSTUS

Kalanjalostuksen kehitysindikaattori oli hieman laskenut edellisvuodesta, ja oli nyt neutraalilla tasolla. Luottamusindikaattorin mukaan näkymät tulevalle vuodelle olivat myönteiset. Suurten yritysten näkymät tulevalle 12 kuukaudelle olivat edelleen pieniä yrityksiä valoisammat (kuva 4.1).

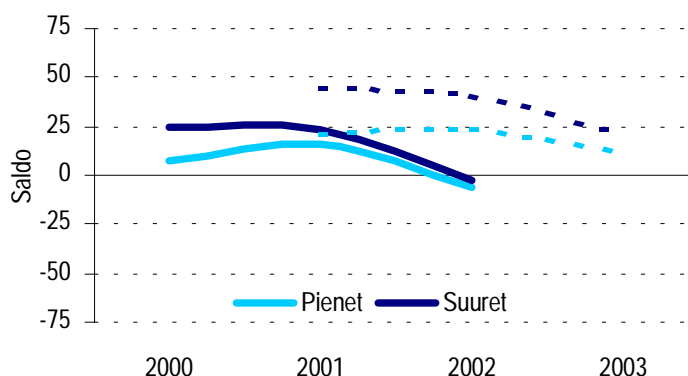
Tarkasteltaessa yksittäisiä mittareita kalanjalostajat näkivät yritystensä taloudellisen tilanteen heikentyneen aikaisemmista vuosista, mutta säilyneen pääosin vakaana viimeisten 12 kuukauden aikana. Odotukset tulevalle 12 kuukaudelle olivat jonkin verran myönteisemmät kuin mittaushetken tilanne (kuva 4.2).

Kotimaan menekin kehitys oli suurilla yrityksillä edellisvuosia vaisumpaa, mutta luottamusta nykyistä suotuisampaan kehitykseen oli havaittavissa. Pienten yritysten osalta menekin kehitys koettiin hieman edellisvuotta paremmaksi, mutta luottamus tulevaan oli neutraalilla tasolla. Vientimäärän kehitys oli arvioitu lähinnä tasaiseksi ja odotukset tulevasta olivat säilyneet vakaan myönteisinä (kuvat 4.3 ja 4.5). Jalostusyritysten mielestä kalan keskihinnat koti- ja vientimarkki-

noilla olivat säilyneet vakaina viimeisten 12 kuukauden aikana. Odotuksia hintojen voimakkaista muutoksista ei ollut näköpiirissä (kuvat 4.4 ja 4.6).

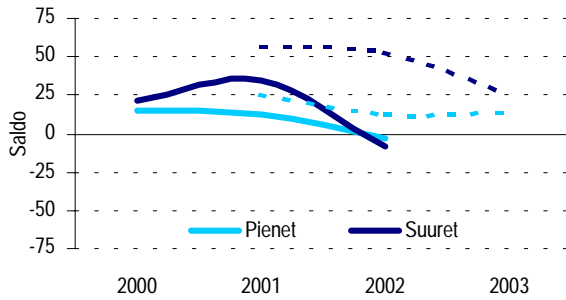
Suurten kalanjalostusyritysten tuotantokustannusten kasvu oli vakaata ja sen oletettiin jatkuvan samansuuntaisena. Pienten yritysten tuotantokustannukset olivat kasvaneet maltillisemmin kuin edellisvuonna. Jatkossa kustannusten uskotaan kasvavan yleisesti. Sekä suurten että pienten jalostusyritysten liikevaihto oli yleisesti samalla tasolla kuin 12 kuukautta aiemmin. Liikevaihdon kasvunäkymät olivat optimistisia (kuvat 4.7 ja 4.8).

Henkilöstön määrän kehitys oli pysynyt lähinnä ennallaan. Henkilöstömäärän odotettiin kuitenkin kasvavan hieman tulevan vuoden aikana (kuva 4.9). Investointikehitys ja -näkymät olivat lähinnä neutraalilla tasolla (kuva 4.10). Elinkeinoitukien osalta ei ollut tapahtunut suuria muutoksia, ja myös odotukset olivat vakaita (kuva 4.11).

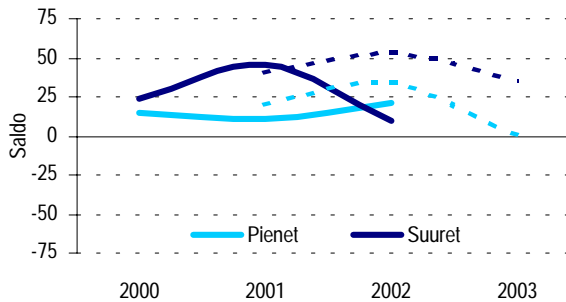

Kuva 4.1. Kalanjalostusyritysten kehitysindikaattori (yhtenäinen viiva) ja luottamusindikaattori (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan.

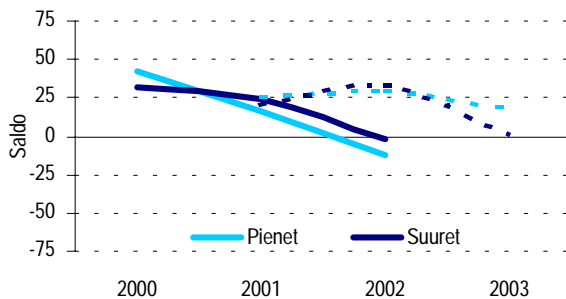
KALANJALOSTUS

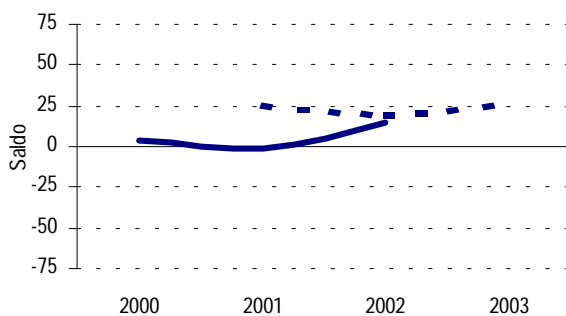
Kuva 4.2. Kalanjalostusyritysten **taloudellisen tilanteen** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000, 2001 ja 2002.

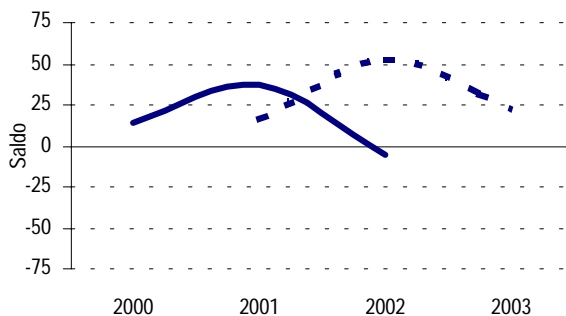
Kuva 4.3. Kalanjalostusyritysten **kotimaan menekin** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000, 2001 ja 2002.

Kuva 4.4. Kalanjalostusyritysten tärkeimpien kalatuotteiden **kotimaan keskihintojen** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000, 2001 ja 2002.

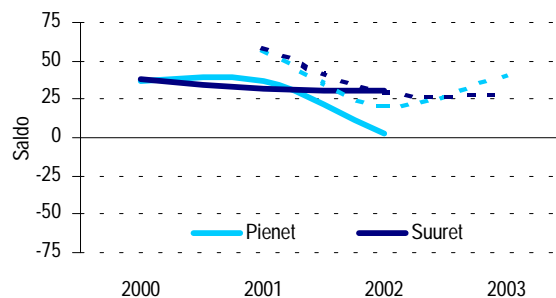

Kuva 4.5. Kalanjalostusyritysten tärkeimpien kalatuotteiden **vientimäärän** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) helmikuussa 2000, 2001 ja 2002 (liikevaihtoluokat yhdistetty).

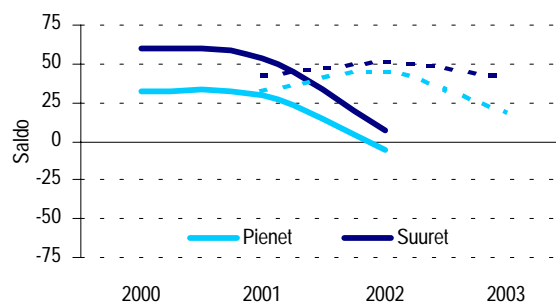

Kuva 4.6. Kalanjalostusyritysten tärkeimpien kalatuotteiden keskimääräisten **vientihintojen** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) helmikuussa 2000, 2001 ja 2002 (liikevaihtoluokat yhdistetty).

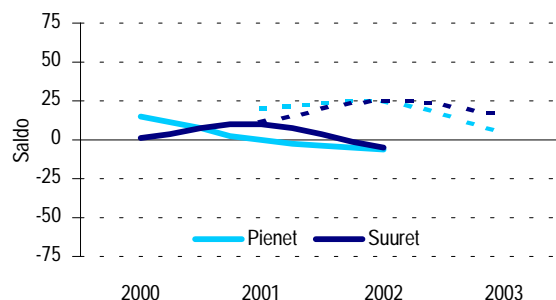
Kuva 4.7. Kalanjalostusyritysten **tuotantokustannusten** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000, 2001 ja 2002.

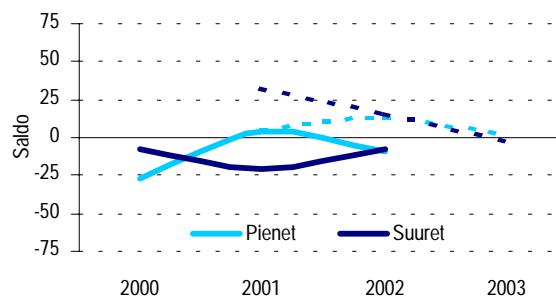
Kuva 4.8. Kalanjalostusyritysten **kokonaisliikevaihdon** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000, 2001 ja 2002.

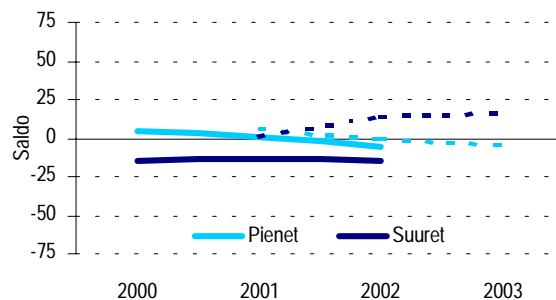
Kuva 4.9. Kalanjalostusyritysten palkallisena työskentelevän **henkilöstön** määrän muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000, 2001 ja 2002.

Kuva 4.10. Kalanjalostusyritysten **investointien** määrän muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000, 2001 ja 2002.

Kuva 4.11. Kalanjalostusyritysten **elinkeinotukien** määrän muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000, 2001 ja 2002.

Taulukko 6. Kalanjalostusyritysten vastausjakaumat (%) yritysten koon mukaan vuonna 2002.

Kuva- numero	Kuvan aihe		Yrityksen koko	Parempi/ suurempi/ korkeampi %	Ennallaan %	Heikempi/ pienempi/ alhaisempi %	Ei osaa sanoa %
4.2.	Taloudellinen tilanne	Toteutunut	Pienet	15,6	65,0	19,4	0,0
			Suuret	21,4	48,8	29,8	0,0
		Odotukset	Pienet	25,0	63,7	11,3	0,0
			Suuret	32,0	61,3	6,7	0,0
4.3.	Kotimaan menekki	Toteutunut	Pienet	33,8	48,5	13,2	4,5
			Suuret	32,9	44,0	23,1	0,0
		Odotukset	Pienet	17,6	55,6	16,5	10,3
			Suuret	47,2	37,5	11,9	3,4
4.4.	Kotimaan keskihinnat	Toteutunut	Pienet	16,0	50,6	28,9	4,5
			Suuret	30,4	36,5	33,0	0,0
		Odotukset	Pienet	25,4	58,8	8,4	7,5
			Suuret	14,4	72,0	13,6	0,0
4.5.	Vientimäärä	Toteutunut	kaikki	40,7	33,6	25,7	0,0
		Odotukset	kaikki	52,2	22,1	25,7	0,0
4.6.	Vientihinnat	Toteutunut	kaikki	22,6	49,7	27,7	0,0
		Odotukset	kaikki	38,7	44,9	16,4	0,0
4.7.	Tuotantokustannukset	Toteutunut	Pienet	26,9	44,3	24,3	4,5
			Suuret	46,1	34,7	15,7	3,5
		Odotukset	Pienet	48,2	40,4	6,9	4,5
			Suuret	35,9	52,2	7,8	4,1
4.8.	Kokonaisliikevaihto	Toteutunut	Pienet	26,0	37,6	31,9	4,5
			Suuret	36,7	34,0	29,3	0,0
		Odotukset	Pienet	32,1	44,5	13,9	9,5
			Suuret	47,5	42,2	6,2	4,1
4.9.	Henkilöstö	Toteutunut	Pienet	2,9	83,7	8,9	4,5
			Suuret	6,4	82,7	10,9	0,0
		Odotukset	Pienet	4,6	87,8	0,0	7,6
			Suuret	20,1	76,2	3,7	0,0
4.10.	Investoinnit	Toteutunut	Pienet	11,5	63,5	20,5	4,5
			Suuret	18,4	51,4	26,2	4,0
		Odotukset	Pienet	10,8	75,0	9,7	4,5
			Suuret	16,2	61,3	18,4	4,1
4.11.	Elinkeinotuet ¹⁾	Toteutunut	Pienet	0,0	89,4	6,1	4,5
			Suuret	0,0	85,8	14,2	0,0
		Odotukset	Pienet	2,8	76,4	7,9	12,9
			Suuret	26,3	59,7	10,2	3,8

¹⁾ yritykset, joilla ei ollut elinkeinotukea, sisältyvät ennallaan -vaihtoehtoon

3.5 KALAN TUKKUKAUPPA

Suurten ja pienten kalatukkuyritysten kehitysindikaattorit olivat säilyneet kutakuinkin edellisvuoden tasolla. Luottamusindikaattorin mukaan pienten ja suurten yritysten näkymät tulevalle 12 kuukaudelle olivat edelleen selvästi myönteisiä (kuva 5.1).

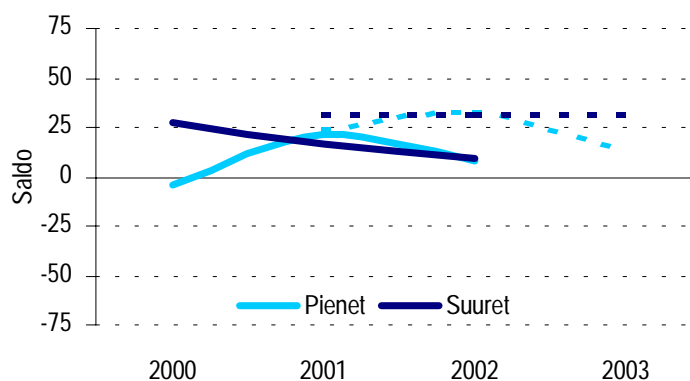
Etenkin suuret kalatukut näkivät yritystensä taloudellisen kehityksen olleen myönteinen, kun tarkasteltiin yksittäisiä mittareita. Odotukset tulevalle vuodelle jatkuivat samansuuntaisina. Suurten yritysten odotukset ja näkymät olivat pieniä korkeammalla tasolla, kuten aiemminkin (kuva 5.2). Tärkeimpien kalatuotteiden menekin määrän kehitys kotimarkkinoilla oli hivenerä heikentynyt, ja oli nyt lähellä neutraalia tasoa. Suurten tukkujen menekinäkymät jatkuivat myönteisinä, pienten tukkujen odotukset olivat laskeneet neutraalille tasolle (kuva 5.3).

Kotimarkkinoiden keskihintojen osalta pienten ja suurten yritysten näkemykset olivat tasaantuneet edellisvuodesta. Kotimaan markkinoiden hintojen uskottiin kehittyvän suotuisasti seuraavan 12 kuukauden aikana (kuva 5.4). Kalatuotteiden vientimäärän ja vientihintojen

kehitys sekä odotukset tulevasta oli arvioitu hieman aiempaa alavireisemmiksi (kuvat 5.5 ja 5.6).

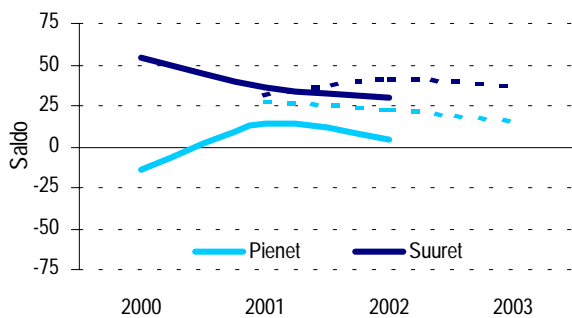
Kalatukkujen tuotantokustannukset olivat edelleen kasvussa. Suurten yritysten liikevaihto ei ollut kehittynyt yhtä suotuisasti kuin edellisvuosina. Liikevaihdon kasvunäkymät olivat suotuisat, mutta hivenerä maltillisemmat kuin aikaisemmin (kuvat 5.7 ja 5.8). Henkilöstön määrän kehitys oli pysynyt suhteellisen muuttumattomana. Samansuuntaisen kehityksen uskottiin jatkuvan seuraavien 12 kuukauden aikana (kuva 5.9).

Suurten kalatukkuyritysten investointihalukkuus oli hivenerä kasvanut aikaisempiin vuosiin verrattuna ja samansuuntaisen kehityksen uskottiin jatkuvan. Pienillä tukkuyrityksillä toteutunut investointikehitys oli edellisvuotta alavireisempi, mutta tulevan 12 kuukauden aikana investointikehityksen uskottiin olevan hieman suotuisempaa (kuva 5.10). Elinkeinoitukien osalta ei ollut tapahtunut kovin merkittäviä muutoksia, eikä muutoksia ollut näköpiirissä (kuva 5.11).

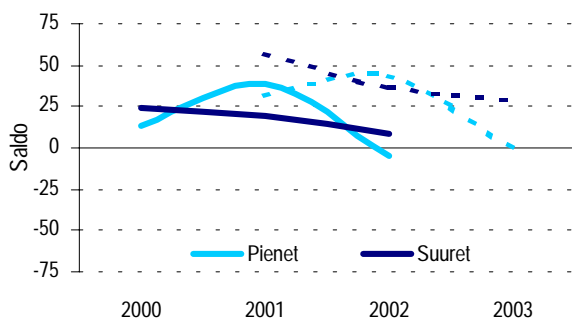

Kuva 5.1. Kalatukkuyritysten kehitysindikaattori (yhtenäinen viiva) ja luottamusindikaattori (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan.

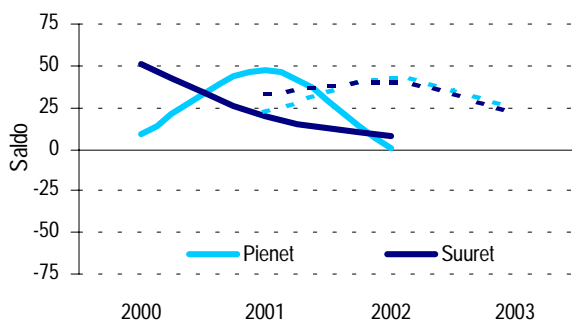
KALAN TUKKUKAUPPA

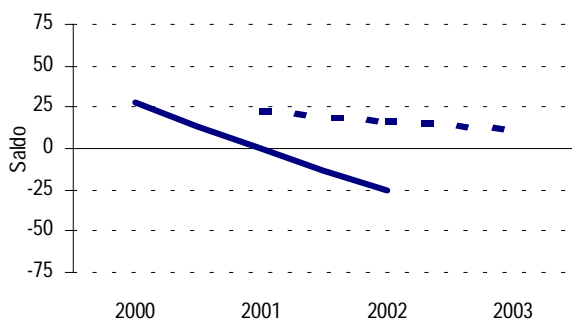
Kuva 5.2. Kalatukkuyritysten **taloudellisen tilanteen** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000, 2001 ja 2002.

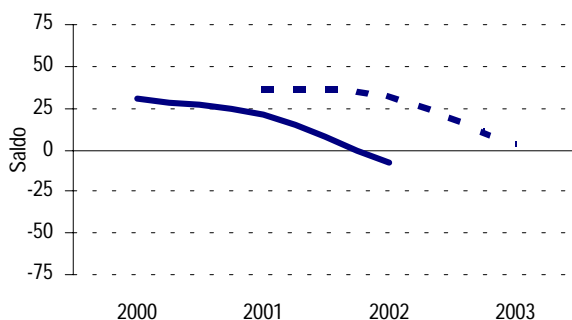
Kuva 5.3. Kalatukkuyritysten **kotimaan menekin** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000, 2001 ja 2002.

Kuva 5.4. Kalatukkuyritysten tärkeimpien kalatuotteiden **kotimaan keskihintojen** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000, 2001 ja 2002.

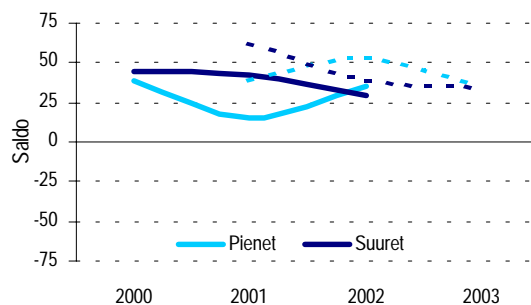

Kuva 5.5. Kalatukkuyritysten tärkeimpien kalatuotteiden **vientimäärän** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) helmikuussa 2000, 2001 ja 2002 (liikevaihtoluokat yhdistetty).

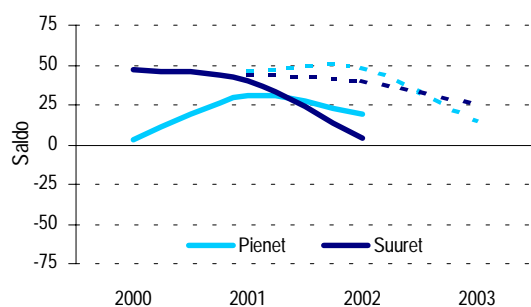

Kuva 5.6. Kalatukkuyritysten tärkeimpien kalatuotteiden keskimääräisten **vientihintojen** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) helmikuussa 2000, 2001 ja 2002 (liikevaihtoluokat yhdistetty).

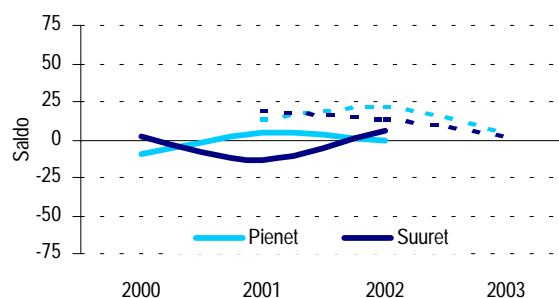
Kuva 5.7. Kalatukkuyritysten **tuotantokustannusten** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000, 2001 ja 2002.

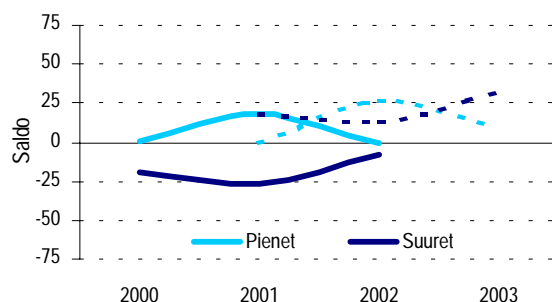
Kuva 5.8. Kalatukkuyritysten **kokonaisliikevaihdon** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000, 2001 ja 2002.

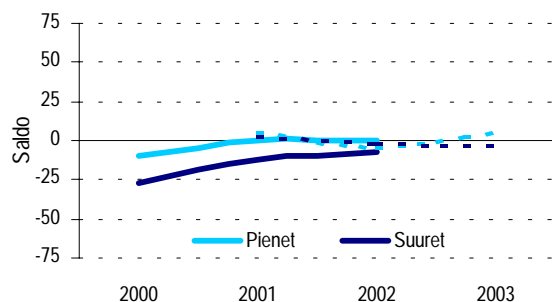
Kuva 5.9. Kalatukkuyritysten palkallisena työskentelevän **henkilöstön** määrän muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000, 2001 ja 2002.

Kuva 5.10. Kalatukkuyritysten **investointien** määrän muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000, 2001 ja 2002.

Kuva 5.11. Kalatukkuyritysten **elinkeinotukien** määrän muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000, 2001 ja 2002.

Taulukko 7. Kalan tukkukauppayritysten vastausjakaumat (%) yritysten koon mukaan vuonna 2002.

Kuva-numero	Kuvan aihe		Yrityksen koko	Parempi/suurempi/korkeampi %	Ennallaan %	Heikempi/pienempi/alhaisempi %	Ei osaa sanoa %
5.2.	Taloudellinen tilanne	Toteutunut	Pienet	14,9	65,1	10,2	9,8
			Suuret	45,8	38,6	15,6	0,0
		Odotukset	Pienet	30,1	39,6	15,4	14,9
			Suuret	41,4	51,3	3,7	3,6
5.3.	Kotimaan menekki	Toteutunut	Pienet	20,1	39,8	25,2	14,9
			Suuret	38,2	31,8	30,0	0,0
		Odotukset	Pienet	19,8	45,1	20,3	14,8
			Suuret	36,8	46,9	7,5	8,8
5.4.	Kotimaan keskihinnat	Toteutunut	Pienet	25,3	35,3	24,6	14,8
			Suuret	40,5	26,4	33,1	0,0
		Odotukset	Pienet	29,5	45,6	5,2	19,7
			Suuret	22,5	65,1	0,0	12,4
5.5.	Vientimäärä	Toteutunut	kaikki	19,5	35,7	44,8	0,0
		Odotukset	kaikki	11,7	71,2	0,0	17,1
5.6.	Vientihinnat	Toteutunut	kaikki	21,1	49,8	29,1	0,0
		Odotukset	kaikki	15,7	55,5	11,7	17,1
5.7.	Tuotantokustannukset	Toteutunut	Pienet	40,2	45,2	4,7	9,9
			Suuret	39,8	49,4	10,8	0,0
		Odotukset	Pienet	35,3	50,0	14,7	0,0
			Suuret	34,5	53,1	12,4	0,0
5.8.	Kokonaisliikevaihto	Toteutunut	Pienet	29,8	49,8	10,5	9,9
			Suuret	34,8	31,3	30,3	3,6
		Odotukset	Pienet	35,1	24,6	20,6	19,7
			Suuret	36,7	42,3	12,1	8,9
5.9.	Henkilöstö	Toteutunut	Pienet	9,8	65,1	10,2	14,9
			Suuret	16,2	72,8	11,0	0,0
		Odotukset	Pienet	5,0	85,1	0,0	9,9
			Suuret	8,8	79,1	7,3	4,8
5.10.	Investoinnit	Toteutunut	Pienet	24,8	39,7	25,6	9,9
			Suuret	7,5	77,3	15,2	0,0
		Odotukset	Pienet	29,4	40,2	20,5	9,9
			Suuret	32,0	64,3	0,0	3,7
5.11.	Elinkeinotuet ¹⁾	Toteutunut	Pienet	4,7	80,2	5,2	9,9
			Suuret	3,7	85,2	11,1	0,0
		Odotukset	Pienet	9,6	75,3	5,2	9,9
			Suuret	7,6	72,8	11,1	8,5

¹⁾ yritykset, joilla ei ollut elinkeinotukea, sisältyvät ennallaan -vaihtoehtoon

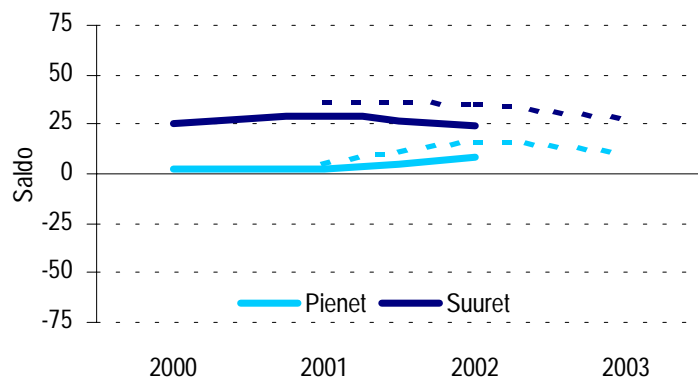
3.6 KALAN VÄHITTÄISKAUPPA

Kalan vähittäiskaupan kehitysindikaattorit olivat säilyneet vakaina. Luottamusindikaattorin taso tulevalle 12 kuukaudelle säilyi nykytilanteen kaltaisena. Suurten vähittäiskauppojen osalta sekä kehitys- että luottamusindikaattorit olivat pieniä yrityksiä korkeammalla tasolla (kuva 6.1).

Yksittäisiä mittareita tarkasteltaessa varsinkin suuret kalan vähittäiskaupat näkivät yritystensä taloudellisen kehityksen hyvin myönteisenä, ja samansuuntaisen kehityksen uskottiin jatkuvan tulevan vuoden aikana (kuva 6.2). Tärkeimpien kalatuotteiden menekimäärän kehitys oli ollut edelleen myönteistä ja tämän kehityksen uskottiin jatkuvan edelleen, tosin aikaisempaa maltillisempänä (kuvat 6.3). Kotimarkkinoilla tärkeimpien kalatuotteiden keskihintojen kehitys oli edellisvuotta maltillisempaa mutta hintaodotukset olivat luottavaisia (kuva 6.4).

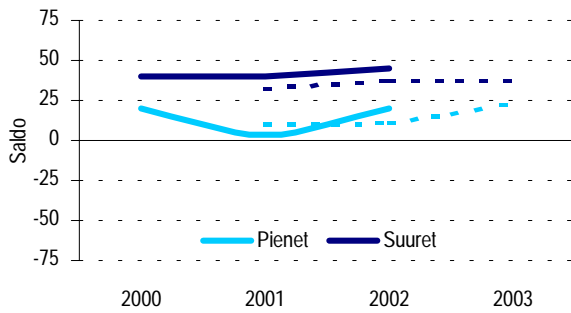
Kalan vähittäiskaupparyitysten tuotantokustannukset olivat kasvaneet, mutta selvästi edellisvuosia maltillisemmin. Kustannusten kasvun uskottiin jatkuvan tasaisena. Kokonaisliiketoiminnan kehitys oli suotuisaa etenkin suurilla yrityksillä. Liiketoiminnan kasvun jatkumiseen tulevana vuonna uskottiin yleisesti (kuvat 6.5 ja 6.6).

Henkilöstön määrän kehityksessä ei ollut tapahtunut suuria muutoksia ja henkilöstötilanteen uskottiin säilyvän lähinnä samankaltaisena seuraavien 12 kuukauden aikana (kuva 6.7). Yritysten investoinnit ja elinkeinotuet olivat pysyneet vakaina. Suurten yritysten investointinäkömät olivat pieniä yrityksiä suotuisampia. Suuret yritykset uskoivat elinkeinotukien määrän hivenen kasvavan seuraavien 12 kuukauden aikana (kuvat 6.8 ja 6.9).

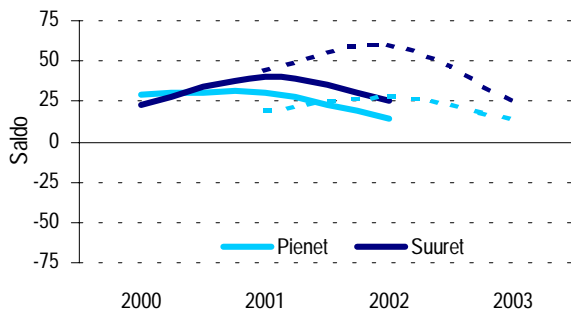

Kuva 6.1. Kalan vähittäiskaupparyitysten kehitysindikaattori (yhtenäinen viiva) ja luottamusindikaattori (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan.

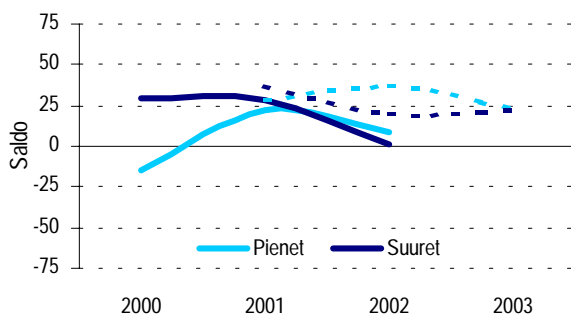
KALAN VÄHITTÄISKAUPPA

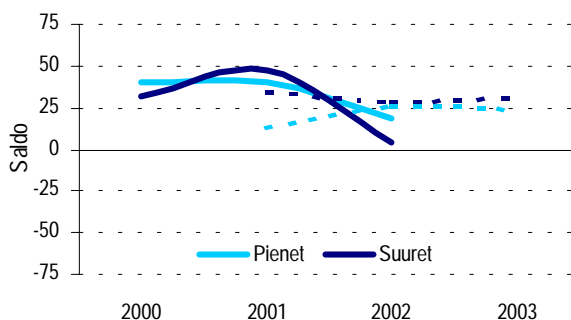
Kuva 6.2. Kalan vähittäiskauppayritysten **taloudellisen tilanteen** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000, 2001 ja 2002.

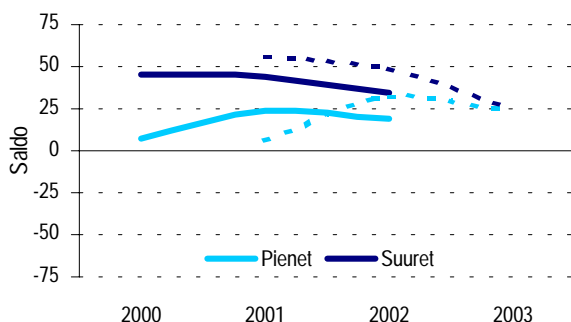
Kuva 6.3. Kalan vähittäiskauppayritysten **kotimaan menekin** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000, 2001 ja 2002.

Kuva 6.4. Kalan vähittäiskauppayritysten tärkeimpien kalatuotteiden **kotimaan keskihintojen** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000, 2001 ja 2002.

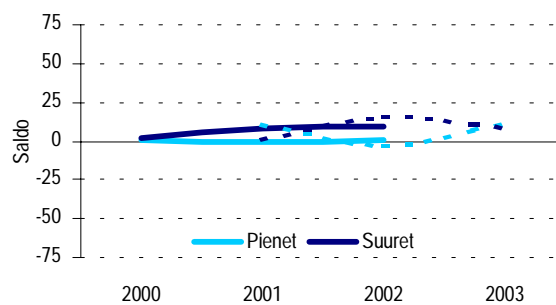

Kuva 6.5. Kalan vähittäiskauppayritysten **tuotantokustannusten** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000, 2001 ja 2002.

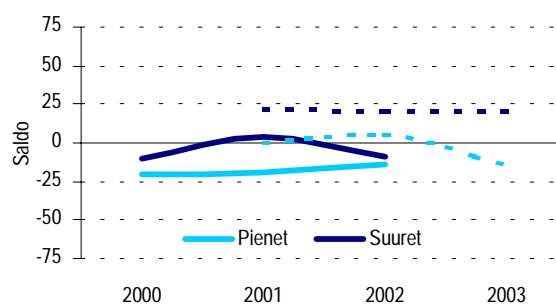

Kuva 6.6. Kalan vähittäiskauppayritysten **kokonaisliiketoiminnan** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000, 2001 ja 2002.

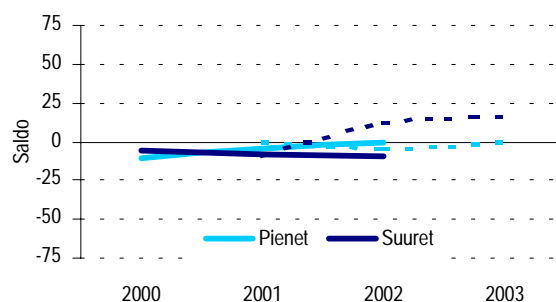
Kuva 6.7. Kalan vähittäiskauppayritysten palkallisena työkentelevän **henkilöstön** määrän muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000, 2001 ja 2002.

Kuva 6.8. Kalan vähittäiskauppayritysten **investointien** määrän muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000, 2001 ja 2002.

Kuva 6.9. Kalan vähittäiskauppayritysten **elinkeinotukien** määrän muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000, 2001 ja 2002.

Taulukko 8. Kalan vähittäiskauppayritysten vastausjakaumat (%) yritysten koon mukaan vuonna 2002.

Kuva- numero	Kuvan aihe		Yrityksen koko	Parempi/ suurempi/ korkeampi %	Ennallaan %	Heikompi/ pienempi/ alhaisempi %	Ei osaa sanoa %
6.2.	Taloudellinen tilanne	Toteutunut	Pienet	38,2	43,0	18,8	0,0
			Suuret	56,0	33,3	10,7	0,0
		Odotukset	Pienet	37,9	48,0	14,1	0,0
			Suuret	47,7	34,8	10,6	6,9
6.3.	Kotimaan menekki	Toteutunut	Pienet	33,0	43,6	18,8	4,6
			Suuret	44,8	35,5	19,7	0,0
		Odotukset	Pienet	19,2	71,4	4,8	4,6
			Suuret	31,0	55,5	6,1	7,4
6.4.	Kotimaan keskihinnat	Toteutunut	Pienet	24,0	56,5	14,8	4,7
			Suuret	26,1	49,1	24,8	0,0
		Odotukset	Pienet	28,7	61,9	4,8	4,6
			Suuret	25,2	62,0	2,8	10,0
6.5.	Tuotantokustannukset	Toteutunut	Pienet	19,1	76,3	0,0	4,6
			Suuret	21,1	62,3	16,6	0,0
		Odotukset	Pienet	23,9	61,8	0,0	14,3
			Suuret	34,3	58,1	3,3	4,3
6.6.	Kokonaisliikevaihto	Toteutunut	Pienet	38,2	33,4	19,0	9,4
			Suuret	51,3	32,3	16,4	0,0
		Odotukset	Pienet	33,3	52,5	9,6	4,6
			Suuret	43,7	33,3	18,7	4,3
6.7.	Henkilöstö	Toteutunut	Pienet	5,1	90,3	4,6	0,0
			Suuret	16,7	75,9	7,4	0,0
		Odotukset	Pienet	10,1	89,9	0,0	0,0
			Suuret	11,3	81,1	3,3	4,3
6.8.	Investoinnit	Toteutunut	Pienet	19,1	48,1	32,8	0,0
			Suuret	13,6	63,9	22,5	0,0
		Odotukset	Pienet	4,6	71,2	19,1	5,1
			Suuret	20,1	72,0	0,0	7,9
6.9.	Elinkeinotuet ¹⁾	Toteutunut	Pienet	0,0	89,9	0,0	10,1
			Suuret	0,0	91,0	9,0	0,0
		Odotukset	Pienet	0,0	100,0	0,0	0,0
			Suuret	16,0	79,7	0,0	4,3

¹⁾ yritykset, joilla ei ollut elinkeinotukea, sisältyvät ennallaan -vaihtoehtoon

4. SUMMARY:

FISHERY BAROMETER 2002 - ECONOMIC OUTLOOK OF FINNISH FISHERY ENTERPRISES

The study examines the economic prospects and trends of fishery enterprises in year 2002 in Finland. Enterprises were asked to evaluate some of their economic parameters. The present situation was compared with the previous 12 month period and with expectations for the following 12 month period.

Enterprises were divided into fishing, aquaculture, processing and the wholesale or retail trade. The results are presented as indicators, that are loaded with questions concerning financial standing, turnover and investments of the enterprises. The results are compared with a similar survey conducted in the previous 2 years.

The trend indicator for the past showed that fishery sector as whole had developed mainly neutrally during the last 12 months, and would continue to do so in the near 12 months. Optimism in the future was slightly stronger when the results were weighted by the turnover of enterprises, which emphasised the opinions of big companies.

In the evaluation by sector, aquaculture enterprises considered that their general financial standing had declined dramatically during the past 12 months. All the other sectors estimated that their trends had been neutral or upwards, although the progress was milder than previously. The sector with the best economic development was retail trade.

All other sectors except aquaculture and fishing considered that their financial standing would improve during the next 12 months. Large wholesale and retail companies were the most optimistic about their financial standing in the near future.

The survey population consisted of all those fisheries sector enterprises whose annual turnover exceeded € 8300 (FIM 50 000). Thus the survey population comprised a total of 950 firms and entrepreneurs. The final net sample included 327 enterprises, of which 87.8% took part in the interviews. The sample was allocated to fixed quotas to ensure a sufficient number of observations of all strata.

5. KIRJALLISUUS

- Ahvonen, A. & Honkanen, A. 1999. Kalatalouden tuotebarometrit. Esitutkimus. Helsinki, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Kala- ja riistaraportteja nro 172. 33 s. ISBN 951-776-250-X, ISSN 1238-3325.
- Ahvonen, A. & Honkanen, A. 2000. Kalatalousbarometri 2000: Yritysten taloudelliset näkymät. Helsinki, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Kala- ja riistaraportteja nro 185. 34 s. ISBN 951-776-270-4, ISSN 1238-3325. <http://www.rktl.fi/kala/kalamarkkinat/barometrijulkaisut.html>
- Ahvonen, A. & Honkanen, A. 2001. Kalatalousbarometri 2001: Elinkeino ja kuluttajat. Helsinki, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Kala- ja riistaraportteja nro 219. 29 s. ISBN 951-776-325-5, ISSN 1238-3325. <http://www.rktl.fi/kala/kalamarkkinat/barometrijulkaisut.html>
- Ahvonen, A., Honkanen, A., Godenhjelm, P. & Siikanen, A. 2001. Kalatalousbarometri 2001: Realisoituvatko kalan suotuisat näkymät? Tilastokeskus. Helsinki. Tietoaika 9/2001, s. 14-16.
- Deville, J.-C. & Särndal, C.-E. 1992. Calibration Estimators in Survey Sampling. *Journal of the American Statistical Association*, vol. 87, 376 – 382.
- Deville, J.-C., Särndal, C.-E. & Sautory, O. 1993. Generalized Raking Procedures in Survey Sampling. *Journal of the American Statistical Association*, vol. 88, 1013 – 1020.
- European Commission 1997. The joint harmonised EU programme of business and consumer surveys. Directorate-General for Economic and Financial Affairs. European Economy. Reports and Studies No 6. ISSN 0379-0991.
- Godenhjelm, P., Ahvonen, A. & Honkanen, A. 2000. Kalaväittämät puntarissa – havaintoja surveymittaamisen herkästä ja moninaisesta luonteesta. Helsinki, Tilastokeskus. Hyvinvointikatsaus 4/2000. ISSN 0788-4141, 71-74.
- Honkanen, A. & Ahvonen, A. 2000. Kalatalousbarometri 2000. Elinkeino ja kuluttajat. Helsinki, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Kala- ja riistaraportteja nro 186. 30 s. ISBN 951-776-273-9, ISSN 1238-3325. <http://www.rktl.fi/kala/kalamarkkinat/barometrijulkaisut.html>
- Honkanen, A. & Ahvonen, A. 2001. Kalatalousbarometri 2001: Yritysten taloudelliset näkymät. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Helsinki. Kala- ja riistaraportteja nro 220. 28 s. <http://www.rktl.fi/kala/kalamarkkinat/barometrijulkaisut.html>
- Honkanen, A., Ahvonen, A. & Railo, E. 2000. Kalatalousbarometri 2000: Eri väestöryhmien näkemykset kalasta ja kalataloudesta. Helsinki, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Kala- ja riistaraportteja nro 202. 29 s. ISBN 951-776-299-2, ISSN 1238-3325. <http://www.rktl.fi/kala/kalamarkkinat/barometrijulkaisut.html>
- Sudman, S., Bradburn, N.M. & Schwarz, N. 1996. Thinking about answers. The application of cognitive process to survey methodology. Jossey-Bass Publishers. San Francisco.
- Willis, G.B. 1994. Cognitive interviewing and questionnaire design: A training manual. Cognitive methods saff. Working Papers Series. N:o 7. Office of Research and Methodology. National Center for Health Statistics. Hyattsville, Maryland.